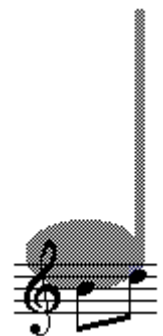

muziekschool

centrum voor de
kunsten eindhoven

ALGEMENE MUZIEKLEER VOOR HET A-EXAMEN

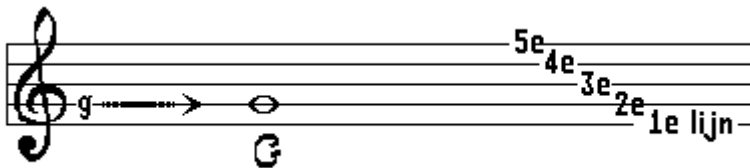

INHOUDSOPGAVE

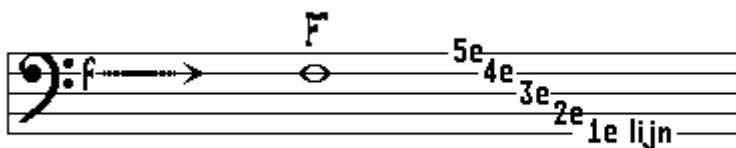
DE SLEUTELS.....	3
DE NAMEN VAN DE NOTEN	4
NOTEN EN RUSTEN.....	5
VOORTEKENS	6
HERHALINGSTEKENS	7
HERHALINGSTEKENS - OVERZICHT	8
DYNAMIEK	9
TEMPO AANDUIDINGEN.....	10
ARTICULATIE.....	11
INTERVALLEN	12
HET KARAKTER VAN DE INTERVALLEN	13
MAATSOORTEN - OVERZICHT.....	14
MAATSOORTEN - OPMAAT.....	15
DE STAMTONENREEKS EN DE TOONLADDER	16
OVERZICHT VREEMDE WOORDEN VOOR HET A-EXAMEN	17

DE SLEUTELS

Wanneer er een aan het begin van een notenbalk een sleutel staat, kunnen we duidelijk zien welke noot door de sleutel wordt aangegeven. De G-sleutel wijst de plaats van de G aan. Bij veel melodieinstrumenten, zoals fluit, viool en trompet, lezen we de noten van een notenbalk met een G-sleutel.

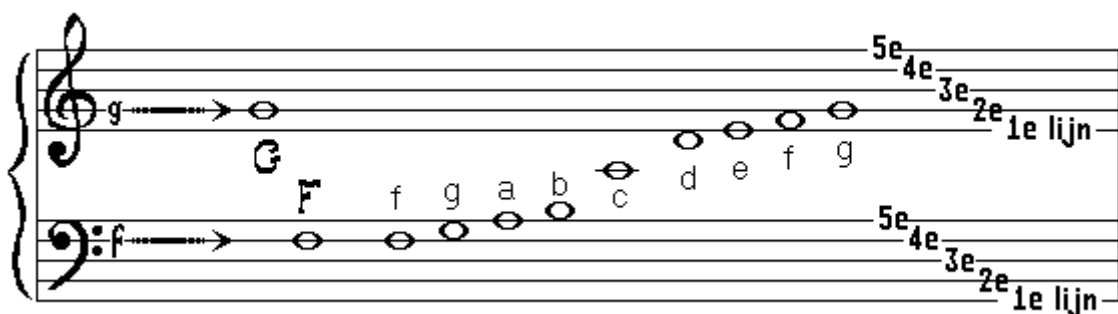

De F-sleutel wijst de plaats van de F aan. Bij veel basinstrumenten, zoals contrabas, trombone of fagot, lezen we de noten van een notenbalk met een F-sleutel.

Het komt ook vaak voor dat we de noten lezen van een dubbele notenbalk, dus met een G-sleutel en ook een F-sleutel.

Dit doen we ondermeer bij een piano, een orgel en een keyboard.

Een dirigent leest vaak de noten van een hele rij notenbalken. Hierbij zijn er vaak meerdere balken met een G-sleutel en een F-sleutel.

DE NAMEN VAN DE NOTEN

Bij het bespelen van een instrument is het natuurlijk heel belangrijk dat je de noten, die je vaak moet spelen, vlot kunt lezen.

Dat wil zeggen dat je de namen van de noten moet weten, maar ook hoe je ze op je instrument moet spelen.

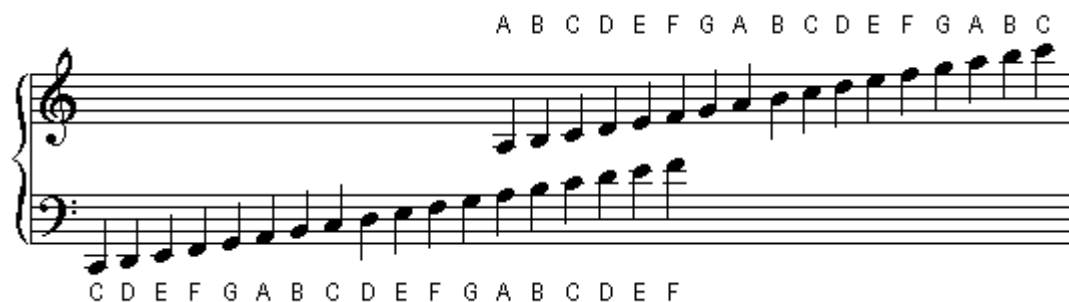
Voor instrumenten die gebruik maken van de G-sleutel moet je de onderstaande noten vlot kunnen lezen:

Voor instrumenten met een F-sleutel de volgende noten:

Voor instrumenten die gebruik maken van beide sleutels beide notenbalken (je ziet wel dat je sommige noten zowel op de bovenst als op de onderste balk kunt opschrijven):

NOTEN EN RUSTEN

Op deze bladzijde zie je hoe de verschillende soorten noten heten en hoelang ze duren in een vierkwartsmaat.

hele noot 4 tellen			hele rust 4 tellen
halve noot 2 tellen			halve rust 2 tellen
kwart-noot 1 tel			kwart-rust 1 tel
achtste noot $\frac{1}{2}$ tel			achtste rust $\frac{1}{2}$ tel
zestiende noot $\frac{1}{4}$ tel			zestiende rust $\frac{1}{4}$ tel

Let op de betekenis van de punt achter een noot en het gebruik van de bindingsboog:

een punt achter een noot betekent dat de helft van de waarde van die noot er bij komt!!

4 + 2 = 6 tellen 2 + 1 = 3 tellen 1 + $\frac{1}{2}$ = 1 $\frac{1}{2}$ tel $\frac{1}{2}$ + $\frac{1}{4}$ = $\frac{3}{4}$ tel

een bindingsboogje of overbindingsboog maakt 2 noten tot een lange noot. beide noten worden dus aan elkaar verbonden.

De achtste noot kan op diverse manieren genoteerd worden:

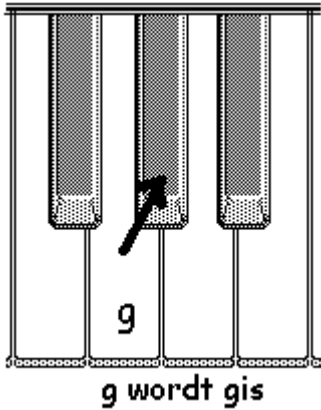
let op de vlag en de waardestrepen

een vlag en een waardestrep geeft dezelfde lengte van de noot aan

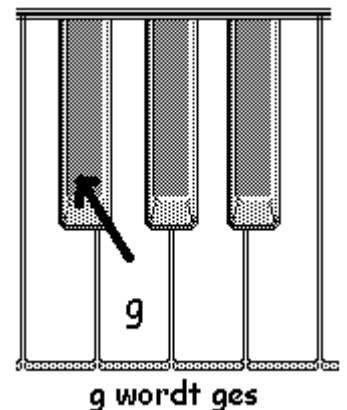
VOORTEKENS

Kruizen, Mollen en Herstellingstekens noemen we voortekens.

Een kruis voor een noot betekent dat die noot een halve toon hoger gespeeld moet worden. Op de toetsen gaan we dan 1 stapje omhoog, dus naar rechts. Meestal wordt die toets een zwarte, maar een witte kan ook. De noot krijgt dan ook een nieuwe naam: achter de oude naam komt -is. G wordt dus Gis; B wordt Bis en F wordt Fis. Spreek de namen uit als: sies, bies, fies enzovoort.....

Een kruis #
Een mol b
herstellingsteken b

Een mol voor een noot betekent dat die noot een halve toon lager gespeeld moet worden. Op de toetsen gaan we dan 1 stapje omlaag, dus naar links. Meestal wordt die toets een zwarte, maar een witte kan ook. De noot krijgt ook een nieuwe naam: achter de oude naam komt es.

G wordt dus Ges; D wordt Des en B wordt Bes.

Maar E wordt Es en A wordt As.

Er zijn vaste en toevallige voortekens.

Vaste voortekens staan aan het begin van iedere regel, vlak achter de sleutel. Ze gelden voor de hele regel.

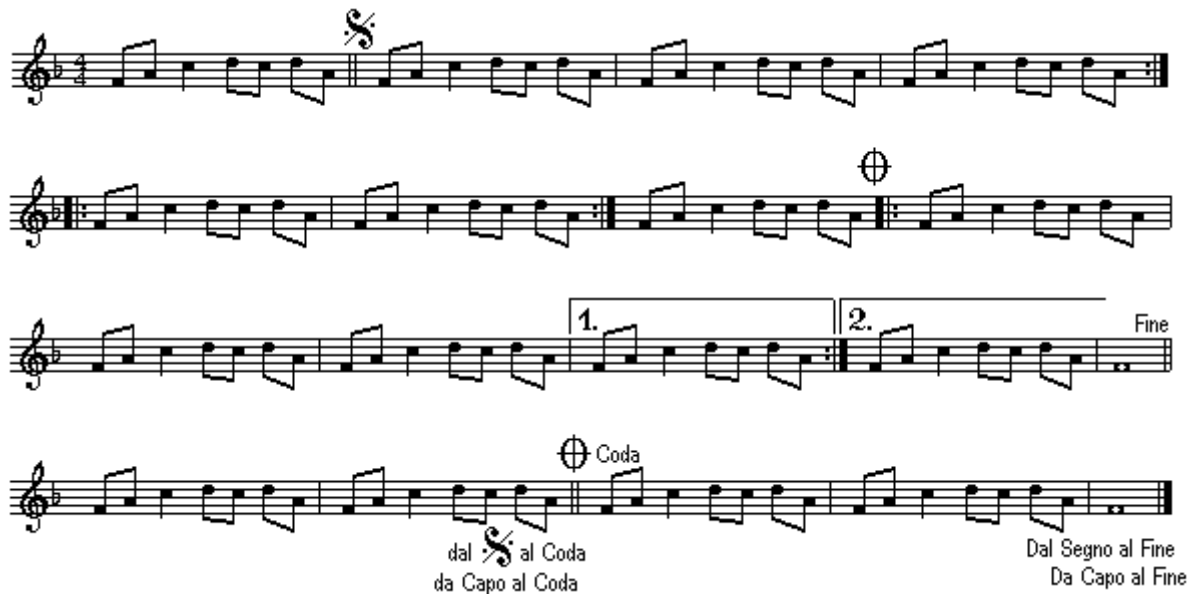
1 kruis aan de sleutel betekent: alle F's worden FIS. 1 mol aan de sleutel betekent: alle B's worden BES.

Toevallige voortekens komen af en toe voor in een muziekstuk. Ze zijn slechts 1 maat geldig.

Een herstellingsteken voor een noot wil zeggen dat het voorafgaande kruis of mol vervalt.

HERHALINGSTEKENS

In een muziekstuk worden vaak herhalingsstekens gebruikt. Het gewone herhalingsteken herken je aan een dikke streep, een dunne streep en twee puntjes. Deze aanduiding betekent dat je het voorafgaande deel nog een keer moet spelen vanaf het begin. Wanneer het tegengestelde teken er staat, met de puntjes de andere kant op, dan moet je vanaf hier gaan herhalen.

dal Segno al Coda Dal Segno al Fine
da Capo al Coda Da Capo al Fine

Vaak wordt er bij een herhalingsteken gebruik gemaakt van vakje 1 en vakje 2. Je ziet ze in het voorbeeld. Bij de herhaling moet je vakje 1 overslaan en verder gaan bij vakje 2.

In het grote notenvoorbeeld zie je ook de aanduiding Da Capo (D.C.) staan. Dit betekent: vanaf het begin. Vaak wordt de aanduiding opgeschreven als Da Capo al Fine. Dit betekent: vanaf het begin en stoppen bij de aanduiding Fine (=einde).

Het Segno-teken komt ook vaak voor. Vaak wordt er dan geschreven:

Dal al Fine (Dal Segno al Fine). Dit betekent: vanaf het teken en dan tot Fine.

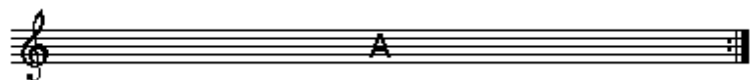
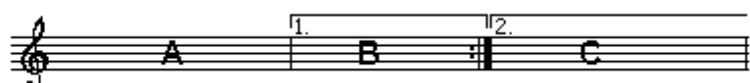
De aanduiding Da Capo al Coda betekent dat je vanaf het begin weer moet herhalen

en door moet spelen tot het coda-teken. Daarvandaan sla je het tussenliggende

gedeelte over en ga je meteen door naar het Coda; het slotdeel van een muziekstuk.

HERHALINGSTEKENS - OVERZICHT

Op deze bladzijde zie je nog een keer alle herhalingsstekens.
Telkens één of een paar tekens apart op één regel.
Met behulp van de letters A, B, C en D wordt aangegeven hoe
de volgorde is van de delen die je moet spelen.

AA**ABB****ABA****ABCB****ABAC****ABAC****ABCBD**

DYNAMIEK

Dynamiek betekent toonsterkte; het verschil tussen hard en zacht.

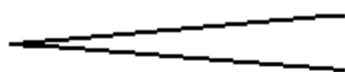
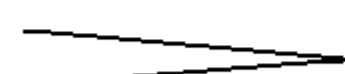
De sterkte van de klank, het volume, kun je regelen door je manier van spelen.

In een muziekstuk gebruiken we verschillende tekens om aan te geven hoe hard of hoe zacht we moeten spelen.

<i>pp</i>	<i>p</i>	<i>mp</i>	<i>mf</i>	<i>f</i>	<i>ff</i>
pianissimo	piano	mezzo piano	mezzo forte	forte	fortissimo
zeer zacht	zacht	matig zacht	matig sterk	sterk	zeer sterk

Deze tekens heten dynamische tekens.

Op deze bladzijde zie je een overzicht van de belangrijkste.

	<i>crescendo (cresc.)</i>	= geleidelijk aan steeds sterker
	<i>decrescendo (decresc.)</i> <i>diminuendo (dim.)</i>	= geleidelijk aan steeds zachter

TEMPO AANDUIDINGEN

Om aan te geven in welk tempo we een muziekstuk moeten spelen, kunnen we verschillende woorden gebruiken.

In de klassieke muziek gebruiken we meestal de officiële Italiaanse woorden. In de lichte muziek en de popmuziek maken we vaak gebruik van de Engelse benamingen.

In het voorbeeldje hieronder zie je boven het muziekstukje de aanduiding: langzaam, en dan:

kwartnoot = 80. Dit betekent dat je het stuk in een tempo moet spelen van 80 kwartnoten per minuut.

langzaam ♩ = 80

Woorden die we heel vaak tegenkomen in een muziekstuk en die te maken hebben met het tempo zijn:

allegro = snel en levendig

andante = gaande (dus een rustig tempo)

adagio = langzaam

rit. riten. of ritenuto = vertragen, (geleidelijk) langzamer gaan spelen

a tempo = weer in hetzelfde tempo spelen als eerst.

Het boogje met de punt eronder, in de laatste maat van het voorbeeld is een fermate. Een fermate boven een noot betekent dat je deze langer mag aanhouden dan de aangegeven waarde.

ARTICULATIE

Articulatie is het wel of niet gebonden spelen van de noten.

Wanneer we spreken bedoelen we met articulatie het goed en duidelijk uitspreken van de woorden, zodat het voor iedereen goed is te verstaan. In de muziek gebruiken we ook articulatie en bedoelen daar eigenlijk een beetje hetzelfde mee. Sommige melodiën klinken het beste wanneer ze gebonden worden gespeeld en andere melodiën, of delen daarvan klinken het best wanneer ze kort worden gespeeld, of wanneer er een combinatie wordt gemaakt van kort en gebonden.

De aanduidingen voor gebonden spelen (=legato)

en kort spelen (=staccato), komen heel vaak voor.

de boog betekent hier: legato

na een legatoboog een "ademopening" maken

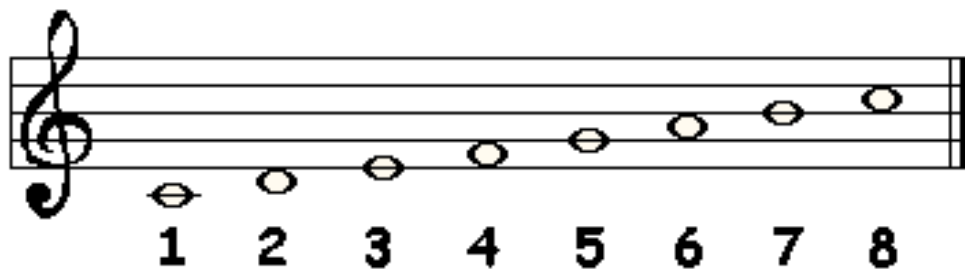
een punt onder of boven een noot betekent staccato

punten en bogen worden ook samen gebruikt

vergeet niet dat bogen en punten ook de volgende betekenis kunnen hebben:

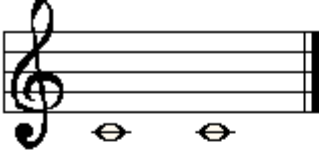
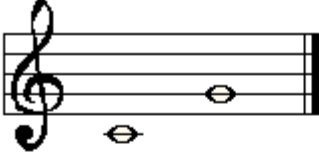
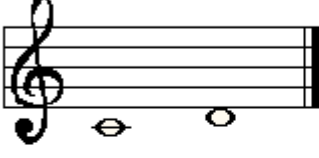
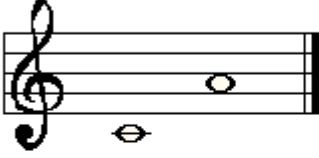
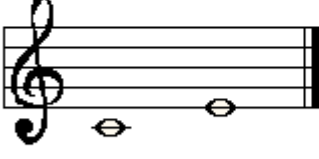
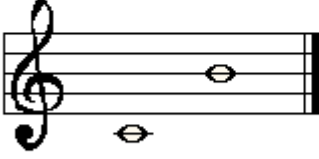
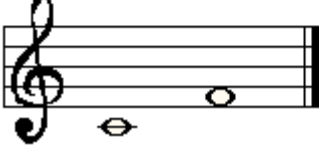
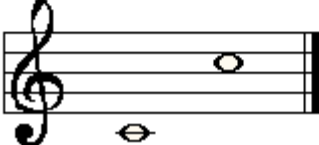
een boog tussen dezelfde noten betekent aanhouden, overbinden

een punt achter een noot betekent dat de helft van de waarde erbij komt

INTERVALLEN

De lengte van een toonladder is precies een oktaaf.

Beter gezegd: De afstand tussen de begin- en de eindtoon van een toonladder is een oktaaf. Het woord oktaaf komt van okto; okto betekent 8.

1		Prime	5		Kwint
2		Secunde	6		Sext
3		Terts	7		Septiem
4		Kwart	8		Oktaaf

Binnen een toonladder zijn er nog veel meer afstanden mogelijk.

Deze afstanden tussen twee tonen noemen we intervallen.

Op deze bladzijde zie je een overzicht van de meest voorkomende intervallen.

Leer de namen en afstanden uit je hoofd!

Wanneer je gaat oefenen om de intervallen te kunnen horen, kan de volgende bladzijde met karaktereigenschappen van de intervallen je waarschijnlijk goed helpen.

HET KARAKTER VAN DE INTERVALLEN

Een deel van het examen dat je moet afleggen, is het horen van intervallen.

Wanneer je weet dat je de intervallen kunt verdelen in 3 groepen, kan je dit waarschijnlijk helpen om ze gemakkelijker te herkennen.

The diagram shows a musical staff with eight intervals between two notes. Below each interval is a number (1-8), its name in Dutch, and a smiley face indicating its quality.

Interval	Number	Name	Quality (Smiley Face)
prime	1	prime	Neutral (😐)
secunde	2	secunde	Dissonant (😡)
terts	3	terts	Consonant (😊)
kwart	4	kwart	Neutral (😐)
kwint	5	kwint	Neutral (😐)
sext	6	sext	Consonant (😊)
septiem	7	septiem	Dissonant (😡)
oktaaf	8	oktaaf	Neutral (😐)

De intervallen verdelen we in:

😐 1. DE VOLKOMEN CONSONANTEN: (prime, kwart, kwint, oktaaf) (1-4-5-8)

Deze intervallen klinken heel zuiver, een beetje kaal zelfs, misschien vind je ze een beetje onvolledig.

Ze klinken een beetje als één toon, omdat ze heel gemakkelijk met elkaar versmelten. Het zijn intervallen waar je een muziekstuk mee zou kunnen eindigen.

😊 2. DE CONSONANTEN: (terts, sext) (3-6)

Deze intervallen klinken vooral mooi en harmonieus. Wanneer je tweestemmige muziek hoort of je zou tweestemmig zingen, worden heel vaak de tertsen en de sexten gebruikt.

Je kunt op deze intervallen ook uitstekend eindigen met een muziekstuk.

😡 3. DE DISSONANTEN: (secunde, septiem) (2-7)

Deze intervallen klinken "lelijk", niet echt lelijk, maar ze zijn niet stabiel. Ze willen heel graag oplossen.

Dat betekent dat ze graag gevolgd willen worden door een consonant, een interval uit groep 1 of 2.

Je kunt dan ook niet een muziekstuk eindigen met deze intervallen.

In de muziek komen telkens afwisselingen voor tussen deze groepen intervallen.

Juist dit maakt de muziek zo mooi, spannend en ontspannend.

MAATSOORTEN - OPMAAT

Wanneer een muziekstuk met een onvolledige maat begint, noemen we dat een opmaat. Zo'n muziekstuk eindigt dan ook weer met een onvolledige maat. De begin- en eindmaat vormen samen weer een volledige maat. In het voorbeeldje op deze bladzijde zie je een beginmaat waar maar 1 tel in staat. De slotmaat heeft er 3. Samen vormen ze dus een volledige 4/4-maat van 4 tellen.

Hoe ontstaat nu zo'n opmaat, is dat nu nodig? Wanneer we spreken, geven we de ene lettergreep een klemtoon, een accent, en de andere niet. Wanneer we de klemtonen op andere plaatsen zouden leggen, klinkt dat heel gek. Het is dus een heel natuurlijke manier van spreken wanneer we de woorden en lettergrepen de juiste klemtonen geven. Een melodie uit een muziekstuk heeft ook altijd klemtonen. De klemtonen of accenten liggen in een muziekstuk altijd op de eerste tel. In het voorbeeld zijn ze aangegeven met accenttekentjes (" > "). Wanneer we spreken, beginnen we soms met een lettergreep die geen klemtoon heeft; lees de tekst uit het voorbeeld maar eens op. Zo kan een muziekstuk ook beginnen met een noot die geen accent krijgt.

In Hol- land staat een huis, in

Hol- land staat een huis.

Bij een liedje, zoals in het voorbeeld, horen tekst en muziek helemaal bij elkaar. Om het goed te laten klinken moeten de accenten van de melodie op dezelfde plaats komen als die van de maatsoort. Het eerste woordje "In" heeft geen accent. De lettergreep "Hol-" juist wel, dus die lettergreep moet op de eerste tel van de maat komen te staan. Het woordje "in" moet dus daarvoor komen, dus op de 4e tel. Zo is dan de opmaat ontstaan.

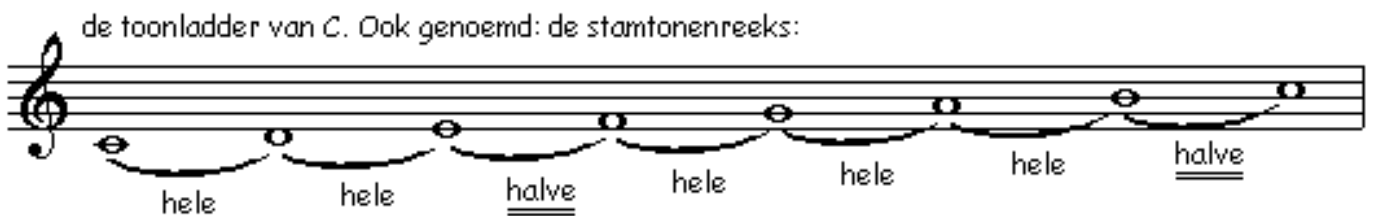
DE STAMTONENREEKS EN DE TOONLADDER

Hieronder zie je de stamtonenreeks.

Dit is de rij van tonen, van laag naar hoog, zonder gebruik van kruisen of mollen.

We beginnen op C en eindigen op C.

De stamtonenrij is gelijk aan de toonladder van C en past precies in een oktaaf.

Het is heel belangrijk om te weten dat alle afstanden in de stamtonenreeks bestaan uit hele tonen, behalve de afstanden tussen E en F, en tussen B en C.

Als hulpmiddeltje om dit goed te kunnen onthouden zou je het volgende zinnetje kunnen leren:

Eet Friet Bij Cola. (E-F B-C)

Wanneer je de afstanden goed onthoudt, kun je ook gemakkelijk andere toonladders opschrijven, want de afstanden van alle toonladders zijn gelijk aan de afstanden in de stamtonenreeks.

OVERZICHT VREEMDE WOORDEN VOOR HET A-EXAMEN

De meeste aanduidingen in de klassieke muziek komen uit het Italiaans.
In de lichte muziek worden vaak Engelse benamingen gebruikt.

Nederlands:	Italiaans:	Nederlands:	Italiaans:
snel	allegro	einde	fine
langzaam	adagio	vanaf 't begin	da capo
gaande	andante	teken	segno
vertragen	ritenuto	eindstuk	coda
in 't zelfde tempo	a tempo	toonsafstand	interval
sterk	forte		
zacht	piano		
matig sterk	mezzoforte		
matig zacht	mezzo piano		
zeer sterk	fortissimo	gebonden	legato
zeer zacht	pianissimo	kort, ongebonden	staccato
geleidelijk sterker	crescendo		
geleidelijk zachter	decrescendo, diminuendo		